

УДК 528.94

І.Л. Дрогушевська

Державне науково-виробниче підприємство "Картографія", м. Київ

ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ЕЛЕКТРОННОГО ПОСІБНИКА 'ГЕОГРАФІЯ МАТЕРИКІВ І ОКЕАНІВ" ДЛЯ 7 КЛАСУ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ

Вступ. Досвід застосування програмно-педагогічних засобів навчання свідчить про те, що найефективнішою формою їх використання у навчально-виховному процесі є поєднання навчальних програм разом із друкованими засобами навчання та поясненнями вчителя. Перехід до комп'ютерних технологій навчання, створення умов для їхньої розробки, апробації та запровадження, раціональне поєднання нових інформаційних технологій навчання з традиційними — складне завдання, що погребує вирішення цілого комплексу психолого-педагогічних, організаційних, навчально-методичних, технічних та інших питань [4].

Слід зазначити, що застосування програмно-педагогічних мультимедійних засобів навчання у вивченні курсу географії у загальноосвітній школі знаходиться на етапі становлення, і робота по створенню подібних продуктів є пошуковою. Це нове слово у методиці та практиці навчання.

Аналіз досліджень. На сьогоднішній день існує чимало досліджень в означеній галузі. Серед них — дослідження В.С. Тікунова [9], О.М. Берлянта [2], а також розробки шкільних педагогів-географів [1, 5,6, 8] тощо.

Метою даної статті є визначення педагогічних засад використання програмно-педагогічних засобів у навчально-виховному процесі, відповідність їх вимогам педагогічної доцільності та виправданості застосування.

Виклад основного матеріалу. Різноманітність та багатогранність навчального матеріалу дає широкі можливості для впровадження комп'ютерних технологій у вивчення географії. Саме географія, яка є наукою комплексною, дає багатий матеріал, що дозволяє використовувати комп'ютер в навчальному процесі з найбільшою ефективністю. Програмно-педагогічні засоби навчання з географії мають бути побудовані таким чином, щоб постійно стимулювати роботу учня (пізнання, постановка проблеми, шляхи її вирішення).

Навчальний електронний посібник "Географія материків і океанів" для 7 класу, виданий ДНВП "Картографія" (автор О. Я. Скуратович), укладений відповідно до Програми з географії для загальноосвітніх навчальних закладів, затвердженої Міністерством освіти і науки України. Отримав гриф "Схвалено до використання у навчально-виховному процесі" (лист № 1/11-7704 від 27.12.2006 р.). Посібник є багатофункціональним і може використовуватися для групової та індивідуальної роботи з учнями безпосередньо на уроках, а також індивідуально під час виконання домашніх завдань. При використанні посібника на

уроці для зручності та більшої наочності зображення з монітора за допомогою проектора проектується на великий екран.

В основу створення цього програмно-педагогічного) засобу покладені загальновизнані дидактичні принципи навчання:

- 1) єдності навчання;
- 2) виховання і розвитку;
- 3) науковості;
- 4) систематичності і послідовності;
- 5) свідомості і творчої активності учнів у навчанні;
- 6) наочності (суттєві елементи об'єкта вивчення акцентовані кольором, підсвічуванням, миготінням, звуком тощо);
- 7) міцності засвоєння знань, формування умінь і навичок;
- 8) розвиваючого навчання.

Зміст посібника передбачає не тільки вивчення матеріалу, а також і закріплення вивченого матеріалу та індивідуальний контроль знань учнів. Невід'ємною частиною посібника є використання мультимедіа. Основними їх елементами є нерухомі та рухомі зображення, картографічні анімації, звукові ефекти, мовні коментарі тощо.

Зміст основного розділу цього посібника-підручника складається з 18 тем: "Вступ", "Земля як планета", "Літосфера та рельєф", "Забруднення Землі", "Атмосфера і клімат", "Світовий океан", "Води суходолу", "Тихий океан. Океанія", "Атлантичний океан", "Індійський океан", "Північний Льодовитий океан", "Ґрунти", "Африка", "Австралія", "Південна Америка", "Антарктида", "Північна Америка", "Євразія".

Текстове навантаження Підручника дає уявлення про тему в цілому, розставляючи акценти на основних елементах її змісту. Звуковий супровід активізує засвоєння знань. Великого значення надано позатекстовим компонентам, їхня роль полягає у створенні умов для активізації пізнавальної діяльності учнів. До позатекстових компонентів належать карти, схеми, діаграми, таблиці, профілі ґрунтів, які використовують і для виконання практичних робіт. Карти атласу є важливим навчально-методичним компонентом роботи з географії у 7 класі. Без картографічного забезпечення вивчення курсу "Географія материків і океанів" є неповноцінним. Карти атласу не тільки ілюструють матеріал Підручника, але й подають додаткові відомості, що значно розширюють знання учнів. Картографічні анімації, представлені на картах Підручника, дозволяють змодельовати реальну географічну ситуацію і є ефективними при вивченні будови земної кори, рухів літосферних плит, динаміка певних процесів, наприклад, розпад єдиного материка Пангея тощо. Доцільним є використання анімацій і при вивченні тем, де розглядаються певні географічні закономірності: розподіл температури повітря на Землі, загальна циркуляція атмосфери тощо. Кожну тему доповнює

ілюстративний матеріал, що допомагає уявити територію, що вивчається. До кожної теми пропонується рубрика "Це цікаво". Допитливі знайдуть у ній інформацію про географічні факти, що значно розширить знання з географії. Таким чином, посібник розраховано на різні рівні засвоєння матеріалу, що враховує індивідуальні особливості учнів, які з ним працюватимуть.

Основний зміст посібника доповнюють розділи: Словник, Тести, Дослідники, Умовні позначення.

Словник містить терміни та їхні визначення, необхідні учням для опрацювання географічного матеріалу і служить для закріплення та перевірки засвоєних знань, повторення основних понять. Отже, у процесі навчання відбувається їхнє постійне повторення і засвоєння.

Для перевірки знань з кожної теми передбачена система Тестових завдань. Вони потребують знань з усіх тем, аналізу засвоєної інформації і вільного оперування основними поняттями курсу. Це дає можливість учням провести самоконтроль знань, а вчителів перевірити рівень їх засвоєння.

Розділ Дослідники присвячений відомим географам та мандрівникам. У ньому представлено біографічні відомості, портрети видатних географів-дослідників та описи найвизначніших географічних відкриттів.

Розділ Умовні позначення містить усі умовні позначення, які використані на картах посібника.

При вивченні кожної теми навчальний матеріал посібника бажано вибірково використовувати у різних частинах уроку. Наприклад, мотиваційний блок - текстова частина посібника, яку доповнюють карти з анімаційними ефектами, схеми, таблиці, навчальний матеріал розділу Дослідники; актуалізація опорних знань - Словник; закріплення вивченого матеріалу та підбиття підсумків уроку - Тестові завдання. Таким чином, узагальнена структурно-функціональна схема навчального електронного посібника "Географія материків і океанів" має такий вигляд:

Найважливіша ж перевага цього навчального засобу ґрунтується на тому, що учні не є пасивними спостерігачами досліджуваних явищ, а мають можливість бути задіяними у процесі (вирішення тестових завдань, пошук правильних відповідей, використовуючи карти тощо). При цьому навчально-пізнавальна діяльність учнів набуває дослідницького, творчого характеру.

Висновки. Проте, як показує досвід, ефективність використання у навчально-виховному процесі програмно-педагогічних засобів не завжди виправдовує сподівання. Причиною цього може бути невідповідність між організаційними формами навчання у класно-урочній системі та індивідуальною роботою учнів із програмно-педагогічними засобами. Отже, на сучасному етапі актуальними є такі аспекти розробки, використання та вдосконалення електронних засобів навчання :

—розробка науково обґрунтованих педагогічних засад створення і використання електронних підручників у навчальному процесі;

—розробка вимог до інформаційного наповнення та способів подання матеріалу у складі електронних підручників;

—визначення місця у навчальному процесі та створення методик використання електронних підручників за умов класно-урочної форми навчання [4].

Література:

1.Білошвець Т. Можливості використання сучасних технологій на уроках географії // Краєзнавство. Географія. Туризм. - 2004. - №3. - С. 1-3.

2.Берлянт А.М. Картография: Учебник для вузов. - М.: Аспект Пресе, 2002. - 336 с.

3.Дрогушевська І.Л. Розробка та запровадження комп'ютерних навчальних засобів з географії// Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. - Харків, 2005. - Вип.5. - С. 69-72.

4.Жалдак М., Лапінський В., Шут М, Комп'ютерно-орієнтовані засоби навчання математики, фізики, інформатики// Інформатика. - 2004. - № 44 (284). - С. 9-20.

5.Капіруліна С. Життєва необхідність сьогодення // Краєзнавство. Географія. Туризм. - 2004. - № 35 (376). - С. 3-6.

6.Методика викладання географії в школі: Навчально-методичний посібник / За ред. С.Г Коберніка. - К.: Стафед-2, 2000. - 320 с.

7.Назаренко Т.Г. Активні технології навчання географії у школі // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. - Харків, 2004. - Вип.4. - С. 193-196.

8.Ротаєнко П., Самойленко Н., Семко Л. Комп'ютер у навчанні географії // Краєзнавство. Географія. Туризм. - 2003. - № 12 (305). ~ С. 7-9.

9. Тикунов В.С. Мультимедиа в географии // Весник МГУ. -1995. - № 5. С. 23-27.